

Advies voor richtlijnen
voor het milieueffectrapport
Herinrichting Zuidwolde-Zuid

4 september 1998

ISBN 90-421-0357-4
Utrecht, Commissie voor de milieueffectrapportage.

commissie voor de milieueffectrapportage

Provincie Drenthe
Postbus 122
9400 AC ASSEN

uw kenmerk
12/7.3/9802435

uw brief
d.d. 25 maart 1998

ons kenmerk
U480-98/Hl/eh/ab/941-64

onderwerp
Advies voor richtlijnen Herinrichting
Zuidwolde-Zuid

doorkiesnummer
(030) 234 76 27

Utrecht,
4 september 1998

Met bovengenoemde brief stelde u de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid een advies voor richtlijnen uit te brengen voor een milieueffectrapport (MER) ten behoeve van de besluitvorming over de Herinrichting Zuidwolde-Zuid.

Overeenkomstig artikel 7.14 van de Wet milieubeheer (Wm) bied ik u hierbij het advies van de Commissie aan.

De Commissie hoopt met haar advies een constructieve bijdrage te leveren aan de totstandkoming van de richtlijnen voor het MER. Zij zal gaarne vernemen hoe u gebruik maakt van haar aanbevelingen. Dit houdt in dat de Commissie graag te zijner tijd de vastgestelde richtlijnen krijgt toegestuurd.

dr. J.T. de Smidt
voorzitter van de werkgroep m.e.r.
Herinrichting Zuidwolde-Zuid

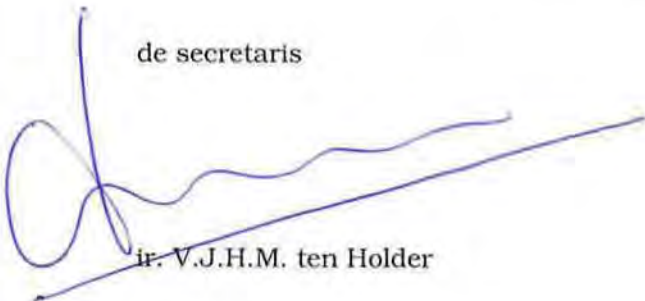
Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport
Herinrichting Zuidwolde-Zuid

Advies op grond van artikel 7.14 van de Wet milieubeheer voor het milieueffectrapport over
de Herinrichting Zuidwolde-Zuid,

uitgebracht aan door de Commissie voor de milieueffectrapportage; namens deze,

de werkgroep m.e.r. Herinrichting Zuidwolde-Zuid,

de secretaris

ir. V.J.H.M. ten Holder

de voorzitter

dr. J.T. de Smidt

Utrecht, 4 september 1998

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
Hoofdpunten van het advies	1
1. Inleiding	3
2. Bestaande situatie en autonome ontwikkeling van het gebied	4
2.1 Algemeen	4
2.2 Studiegebied	4
2.3 Te beschrijven aspecten	4
2.3.1 Bodem en water	4
2.3.2 Natuur	6
2.3.3 Landbouw	6
2.3.4 Landschap en cultuurhistorie	6
2.3.5 Recreatie en infrastructuur	7
3. Beleid en besluitvorming, probleemstelling en doel	8
3.1 Beleid en besluitvorming	8
3.2 Probleemstelling	9
3.3 Doel	9
4. Voorgenomen activiteit en alternatieven	10
4.1 Het ontwikkelen van alternatieven	10
4.2 Meest milieuvriendelijke alternatief (mma)	11
5. Gevolgen voor het milieu	11
5.1 Algemeen	11
5.2 Bodem en water	12
5.3 Natuur	12
5.4 Landschap en cultuurhistorie	12
5.5 Overige effecten	13
6. Vergelijking van alternatieven	13
7. Leemten in kennis	14
8. Evaluatieprogramma	14
9. Vorm en presentatie	14
10. Samenvatting van het MER	15

Bijlagen

1. Brief van het bevoegd gezag d.d. 25 maart 1998, waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen
2. Kennisgeving in Staatscourant nr. 53 d.d. 18 maart 1998
3. Projectgegevens
4. Lijst van inspraakreacties en adviezen

HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES

De provincie Drenthe heeft het voornemen om een landinrichtingsplan op te stellen voor het gebied Zuidwolde-Zuid, waarin de boven- en middenloop van het Reestdal is gelegen. Het gebied heeft een omvang van 2620 ha. Vanwege de natuurbelangen die in het Reestdal spelen is gekozen voor een herinrichting met bijzondere doelstelling.

De Commissie adviseert om bij het opstellen van het VOP/MER speciale aandacht te besteden aan onderstaande punten.

De alternatieven worden in sterke mate bepaald door hetgeen reeds is vastgelegd in beleid door onder andere functietoekenning, waterhuishouding en milieubeschermingsgebieden. Daarnaast blijkt uit de startnotitie dat de aangrenzende blokken en de Overijsselse kant van de Reest geen nadelige invloed mogen ondergaan door maatregelen in de waterhuishouding binnen het plangebied. Om deze twee redenen is het van groot belang dat het MER per toegekende functie concreet maakt welke maatregelen binnen dit beleidskader mogelijk zijn.

Aangezien ingrepen in de waterhuishouding bepalend zijn voor de mate waarin de natuur- en landbouwdoelstellingen in het gebied gerealiseerd worden, acht de Commissie het essentieel dat de beschrijving van het hydrologisch systeem nauwkeurig wordt afgestemd op het kunnen inschatten van ontwikkelingskansen en conflicten.

Eén van de opdrachten voor het landinrichtingsproject is om aan te geven op welke wijze de nog niet begrensde 250 ha relatienotagebied in Paardelanden/Schrapveen kan worden gerealiseerd. Het VOP/MER kan hiervoor informatie aandragen door een prioriteit aan te geven tussen de vier waterhuishoudkundige kwadranten in dit gebied. Een dergelijke prioritering moet uitgewerkt worden op basis van het criterium "maximale bijdrage aan de ontwikkeling van de natuurwaarden in het Reestdal".

Daarnaast adviseert de Commissie bij de ontwikkeling van alternatieven aandacht te besteden aan:

- de mogelijkheden tot verondiepen/verbreden van de Reestvervangende Leiding;
- het herstellen van historische vloeiveiden in de reservaatgebieden;
- het verhogen van recreatieve belevingswaarden.

1.

INLEIDING

De Landinrichtingscommissie Zuidwolde-Zuid heeft van de provincie Drenthe de opdracht gekregen om een landinrichtingsplan op te stellen voor het gebied Zuidwolde-Zuid, waarin de boven- en middenloop van het Reestdal is gelegen. Het gebied heeft een omvang van 2620 ha. Vanwege de natuurbelangen die in het Reestdal spelen is gekozen voor een herinrichting met bijzondere doelstelling.

Het bevoegd gezag, Gedeputeerde Staten van Drenthe, heeft per brief van 25 maart 1998 (bijlage 1) de Commissie voor de m.e.r. verzocht advies uit te brengen voor richtlijnen voor het milieueffectrapport (MER). De startnotitie heeft vanaf 23 maart tot 23 april ter inzage gelegen (bijlage 2).

Dit advies is opgesteld door een werkgroep van de Commissie voor de milieueffectrapportage¹). De werkgroep treedt op namens de Commissie voor de milieueffectrapportage en wordt verder in dit advies 'de Commissie' genoemd.

Het doel van dit advies is om de gewenste inhoud van de richtlijnen voor het MER aan te geven.

De Commissie haakt in haar advies in op de startnotitie, waarin reeds een aanzet wordt gegeven voor de planvorming. Dit betekent dat de Commissie een aantal keuzen, zoals die zijn gepresenteerd in de startnotitie, al op juistheid, compleetheid en relevantie voor de besluitvorming heeft getoetst. Dit advies richt zich daarom vooral op die onderwerpen en punten die in het MER nog nader toegelicht of onderzocht moeten worden en verder op die stappen in het planvormingsproces die nog moeten worden uitgewerkt.

De Commissie adviseert om bij het opstellen van het VOP/MER gebruik te maken van het Beslissingsondersteunend Evaluatiesysteem voor de Landinrichting (BEL). Haar ervaring is dat toepassing van deze methode de inzichtelijkheid van het MER in hoge mate bevordert.

Bij de opstelling van haar advies heeft de Commissie rekening gehouden met de via het bevoegd gezag ontvangen adviezen, commentaren en opmerkingen. Bijlage 4 geeft een overzicht van deze reacties.

---

1. Bijlage 3 geeft de samenstelling van de werkgroep.

2. BESTAANDE SITUATIE EN AUTONOME ONTWIKKELING VAN HET GEBIED

2.1 Algemeen

De beschrijving van de bestaande situatie en de autonome ontwikkeling in combinatie met de eisen vanuit reeds vastgesteld beleid (zie §3.1) zijn uitgangspunt voor de probleemstelling (zie §3.2), waaruit de doelen van de herinrichting worden afgeleid (zie §3.3).

2.2 Studiegebied

Per milieuaspect (zie par. 2.3) kan de omvang van het studiegebied verschillen. Voor deze landinrichting zal de omvang van het studiegebied vrijwel volledig worden bepaald door de begrenzing van het hydrologische systeem (en subsystemen), voorzover dit systeem wordt beïnvloed door de geplande maatregelen dan wel van belang is voor het bereiken van natuurdoelen.

De begrenzing van het studiegebied moet gemotiveerd en op kaart worden aangegeven.

2.3 Te beschrijven aspecten

In de startnotitie wordt een eerste aanzet gegeven voor de beschrijving van het gebied. Deze informatie betreft vooral de bestaande situatie. Het MER zal aanvullend informatie moeten geven over de autonome ontwikkelingen in het gebied²]. Informatie hierover in het MER is nodig om effecten te kunnen kwantificeren ten opzichte van een referentiesituatie.

2.3.1 **Bodem en water**

Aangezien ingrepen in de waterhuishouding en bodem bepalend zijn voor de mate waarin de natuur- en landbouwdoelstellingen in het gebied gerealiseerd worden, acht de Commissie het essentieel dat de beschrijving van het geohydrologisch systeem nauwkeurig wordt afgestemd op het kunnen inschatten van ontwikkelingskansen voor natuur en landbouw en conflicten daartussen.

Dit is onder meer van belang voor de nog te begrenzen 250 ha. beheersgebied, waarbij op basis van de hydrologie van Paardelanden/Schrapveen mogelijk een prioritering tussen de hydrologische kwadranten kan worden aangegeven (zie par. 4.1.)

---

2 De autonome ontwikkeling is de ontwikkeling van het gebied zonder dat de herinrichting wordt gerealiseerd, maar waarbij wel rekening wordt gehouden met eventuele effecten van ingrepen die zijn voorzien op grond van reeds vastgesteld beleid. De Commissie denkt daarbij o.a. aan de waterhuishoudkundige werken die door de waterschappen (zullen) worden uitgevoerd, gericht op herstel van het waterhuishoudkundige systeem van het Reestdal.

De Commissie constateert dat het reeds uitgevoerde geohydrologische onderzoek^{3]} een basis kan vormen voor de systeemanalyse. Zij constateert dat het voorkomen van draadzeggesoorten wijst op de aanwezigheid van regionaal kwelwater van hoge kwaliteit, dat mogelijk het gevolg is van opstuwning van water langs een breukvlak in de diepe ondergrond^{4]}. Deze regionale kwel is van een zodanig hoge kwaliteit dat deze maximaal dient te worden vastgehouden in het gebied.

Om het MER zelfstandig leesbaar te laten zijn, moet de essentie van uitgevoerd onderzoek in het VOP/MER of een achtergronddocument worden opgenomen, voorzien van een gerichte literatuurverwijzing.

De Commissie adviseert aandacht te besteden aan de volgende aspecten:

Bodem

- de bodemopbouw (grondsoorten, profiel, op kaart) van het gebied voor een beschrijving van de gevoeligheid voor droogte (per functie) en de gevoeligheid voor uitspoeling van nutriënten;
- de aanwezigheid van GEA objecten.

Oppervlaktewater- en grondwaterkwantiteit

- de ligging (op kaart) van infiltratie en kwelgebieden, de verdeling van grondwatertrappen en de richting van regionale en lokale grondwaterstromingen, samengevat in een geohydrologische systeembeschrijving; de Commissie adviseert om daarbij niet zonder meer uit te gaan van het kaartmateriaal, zoals gegeven bij de Gebiedsvisie Natuur, Bos en Landschap maar deze kritisch te beoordelen.^{5]}
- gehanteerde drooglegging voor de verschillende functies;
- stromingsrichtingen van afvoer en aanvoer van oppervlaktewater, incl. de stroming van de Reest.

Oppervlaktewater- en grondwaterkwaliteit

- oppervlaktewaterkwaliteit (macro-ionen, nutriënten, microverontreinigingen); het verloop van de kwaliteit in het jaar;

---

3 Waaronder het "Geohydrologisch modelonderzoek van het stroomgebied van de Reest, eindrapportage. IWACO, Groningen".

4 Aanwijzingen voor de aanwezigheid van een dergelijk breukvlak kunnen gevonden worden in:
- A. Sesören: Lineament analysis from erts (Landsat) images of the Netherlands. Geol. Mijnb. 55, 1-2 (1976), 61-68;
- de grove geologische kaart, die een sedimentologische grens laat zien (Zagwijn & Staalduin);
- E. de Heer & G.K. Brouwer: De landelijke hydrologische systeemanalyse, deelrapport 5: Deelgebied Noord-Nederland;
- De regionale stromingsstelsels ten noorden van de Vecht (Ov.) . Rapport TNO Grondwater en Geo- Energie, Delft, 1995. Het zoet-zout-scheidingsvlak laat hierin een opbolling zien ten westen van de Reest.

5 De rug van Zuidwolde-Nolde, zoals weergegeven op kaart 8 (Samenhangen grondwater) van de Gebiedsvisie NBL fungeert minder als waterscheiding dan uit het patroon van de isohypsen op kaart 7 kan worden opgemaakt. Op kaart 8 is een kwelgebied aangegeven bij Nolde, dat tegelijkertijd gelegen is op de waterscheiding en zich op de 10 m hoogtelijn bevindt. Het voorkomen van kwel op een dergelijke plaats is om deze redenen niet voor de hand liggend.

- de kwaliteit van het grondwater in de verschillende grondwatersystemen, om de invloed te kunnen beschrijven op de daarmee gevoede natte ecosystemen in natuur(ontwikkelings)gebieden;
- de kwaliteit van slib op waterbodem en de effecten op de oppervlaktewaterkwaliteit;
- mogelijke bronnen van verontreiniging zoals vuilstorten, overstorten, ongeïsoleerde lozingen, inlaat van water en diffuse verontreinigingen.

2.3.2

Natuur

De startnotitie geeft informatie over het voorkomen van bijzondere vegetatietypen in het plangebied en de waarde van het gebied voor broedvogels, dassen, reptielen en amfibieën. In aanvulling op deze informatie vraagt de Commissie aandacht voor de volgende onderwerpen.

Voor het gebied is reeds zeer veel informatie bijeengebracht. Hierdoor is het naar de indruk van de Commissie, mogelijk om een goede systeembeschrijving te geven, waarin het voorkomen van natuur wordt gekoppeld aan de abiotische omstandigheden, zoals beschreven onder 2.3.1.

Daarnaast zal het MER informatie moeten geven over:

- de functie van het gebied in de ecologische infrastructuur, zoals foerageergebied, trekroutes en rustgebieden;
- de biotoopkwaliteit voor belangrijke geachte soortengroepen.

2.3.3

Landbouw

De startnotitie geeft informatie over de huidige aard en omvang van de bedrijven, verkaveling, perceelsgrootte en ontsluiting. Deze informatie kan aangevuld worden met:

- de ontwateringssituatie om de gebruiksmogelijkheden van de landbouwgronden te kunnen bepalen; daarbij wordt toegelicht waar de in de startnotitie vermelde ongewenste invloed zowel op natuurterreinen als vanuit natuurterreinen bestaat;
- de autonome ontwikkeling van de landbouw (omvang, intensiteit en bedrijfsvoering) gezien de huidige bedrijfsstructuur en de te nemen maatregelen als gevolg van het natuur en milieubeleid;
- de mate waarin landbouw een rol speelt in natuur en landschapsbeheer en de inkomsten hieruit;
- de mate waarin recreatie op dit moment een bron van inkomsten vormt voor de agrarische bedrijven en de mate waarin naar verwachting agrariërs gaan inspelen op toekomstige mogelijkheden voor inkomsten uit recreatie.

2.3.4

Landschap en cultuurhistorie

De startnotitie beschrijft de karakteristieken van de drie voorkomende landschapstypen, te weten het beekdal(hoeven)landschap, het oude cultuurlandschap en de heide- en veenontginningsgebieden. Deze informatie kan aangevuld worden met:

- beeldmateriaal en/of impressies van de verschillende landschapstypen zodat de verschillen visueel duidelijk worden gemaakt;
- de aanwezigheid van archeologisch waardevol geachte structuren en elementen⁶];
- de autonome ontwikkeling van de landschappelijke hoofdstructuur en het landschapbeeld.

Omdat het landschap nog vele kenmerken bevat, die samenhangen met eigenaardigheden van het onderliggende hydrologische systeem, ligt het voor de hand niet te volstaan met een beschrijving van kenmerken, maar ze een plaats te geven in de uiteindelijke gebiedsbeschrijving.

2.3.5

Recreatie en infrastructuur

De startnotitie beschrijft dat het gebied uit oogpunt van recreatie belangrijk is voor de eigen inwoners van het gebied, verblijfsrecreanten en de inwoners van steden in de nabijheid van het plangebied. De Commissie adviseert aanvullend in het MER te beschrijven:

- het huidige recreatieve gebruik van het gebied en de verwachte autonome ontwikkeling aan de hand van concrete informatie over aantallen recreanten, herkomst van recreanten en type recreatie (intensief/extensief);
- de huidige sterke en zwakke kanten van het gebied voor recreatie, inclusief de ontsluiting van het gebied voor recreatief verkeer (wandel- en fietsnetwerken en ruiterroutes op kaart) en de invloed op natuurwaarden, inclusief de veiligheid van de fietspaden aan de hand van een beschrijving van de zogenaamde 'black spots';
- de in de startnotitie genoemde invloed van de camping op de directe omgeving.

---

6 Het ROB adviseert om een Aanvullende Archeologische Inventarisatie uit te voeren om beter zicht te krijgen op aard, ligging en kwaliteit van het bodemarchief; zie ook Bijlage 4, inspraakreactie nr. 1.

3. BELEID EN BESLUITVORMING, PROBLEEMSTELLING EN DOEL

3.1 Beleid en besluitvorming

De startnotitie geeft informatie over het vigerende beleid voor het plangebied. De alternatieven worden in sterke mate bepaald door hetgeen reeds is vastgelegd in beleid door onder andere functietoekenning, waterhuishouding en milieubeschermingsgebieden. Daarnaast blijkt uit de startnotitie dat de aangrenzende blokken en de Overijsselse kant van de Reest geen nadelige invloed mogen ondergaan door maatregelen in de waterhuishouding binnen het plangebied.

Om deze twee redenen is het van groot belang dat het MER per deelgebied concreet maakt welke maatregelen mogelijk zijn.

Uit informatie van de provincie Drenthe is de Commissie gebleken dat het concept Provinciaal Omgevingsplan (POP) als richtinggevend beleidskader moet worden beschouwd, aangezien dit plan een integratie inhoudt van voor het landinrichtingsplan relevante provinciale beleidsplannen als het Waterhuishoudingsplan, het Provinciaal Milieubeleidsplan en het Streekplan. Bij bestudering van het concept POP constateert de Commissie enkele onduidelijkheden die relevant zijn voor het landinrichtingsplan, te weten :

- De startnotitie geeft aan dat aanvullende maatregelen ter verbetering van de milieukwaliteit mogelijk zijn in de gebieden die zijn aangemerkt als milieubeschermingsgebieden (zone IV, V en VI van het concept POP).
Maatregelen om de kweldruk in het Reestdal te vergroten mogen hier de landbouwkundige functie beïnvloeden. Deze gebieden zijn voor een belangrijk deel (ca. 3/5) ook aangewezen als natuurontwikkelingsgebied, reservaat of beheersgebied in het kader van de Begrenzingsplan.
Daar waar milieubeschermingsgebied samenvalt met een gebied uit het Begrenzingsplan kan het effect van een aangepaste waterhuishouding worden gecombineerd met een aangepast beheer door een beherende instantie of een aangepaste agrarische bedrijfsvoering.
Het milieubeschermingsgebied omvat over het algemeen echter een bredere strook langs de Reest dan opgenomen in het Begrenzingsplan en omvat het gebied Paardelanden/Schrapveen. Onduidelijk is of maatregelen ter bevordering van de kweldruk hier de landbouw wel of niet mogen beïnvloeden.
- In de gebieden die niet zijn aangeduid als milieubeschermingsgebied en een primaire landbouwfunctie hebben, te weten zone I, II, en III van het concept POP, is volgens de startnotitie aan de orde dat de landbouwkundige bedrijfsvoering niet negatief beïnvloed mag worden door maatregelen in de waterhuishouding. De startnotitie geeft aan dat daar geen alternatieve maatregelen aan de orde zijn dan de in de startnotitie genoemde verbetering van de verkaveling en waterconservering.
De functiekaart van het concept Provinciaal Omgevingsplan geeft aan dat binnen de zones I, II en III van het concept POP een groot deel is aangeduid als hydrologisch aandachtsgebied. In de tekst is daarbij vermeld dat in deze hydrologische aandachtsgebieden de mogelijkheden voor waterhuishoudkundige ingrepen beperkt zijn of dat bijzondere aandacht voor de uitvoering is vereist. Onduidelijk is wat deze beperking feitelijk inhoudt.

De Commissie adviseert het bevoegd gezag om hierover in de definitieve richtlijnen duidelijkheid te verschaffen.

Het concept POP geeft tevens aan dat voor akkerbouwgebieden over een zo groot mogelijk oppervlakte grondwatertrap IV voor akkerbouwgebieden gerealiseerd dient te worden en grondwatertrap III* voor graslanden. Het MER dient aan te geven in hoeverre dit streven moet leiden tot een vernatting ten opzichte van de huidige situatie.

De startnotitie meldt dat het MER wordt opgesteld ten behoeve van het vaststellen van het landinrichtingsplan en geeft informatie over de procedure die gevolgd wordt. In aanvulling hierop kan worden aangegeven welke vervolgbesluiten genomen moeten worden om realisatie van het plan mogelijk te maken (vastlegging in bestemmingsplannen, peilbesluiten, beheersmaatregelen en dergelijke).

Tevens kan worden aangegeven welke afstemming heeft plaatsgevonden met de planvorming voor het Landinrichtingsproject Beneden Egge en met de planvorming voor het Overijsselse deel van de Reest.

3.2 Probleemstelling

De startnotitie beschrijft op basis van de gebiedsbeschrijving per sector de beleidsdoelen en knelpunten die door landinrichting opgelost moeten worden.

Uit de informatie in de startnotitie en de toelichting hierop tijdens het locatiebezoek, constateert de Commissie dat de afstemming tussen de sectorale doelstellingen voor natuur en landbouw het belangrijkste knelpunt is.

3.3 Doel

In de startnotitie worden de doelen voor de verschillende functies benoemd. De natuurdoelstellingen zijn daarbij de hoofddoelstellingen voor het landinrichtingsproject.

De in de startnotitie geformuleerde doelen worden op een groot aantal punten een vertaald naar concrete toetsingscriteria. In aanvulling hierop adviseert de Commissie :

- voor natuurdoelen de daarvoor nodige abiotische voorwaarden te benoemen;
- concretisering van het in de startnotitie genoemde doel dat gericht is op het zover mogelijk verkleinen van de verkeersdruk binnen de EHS.

4. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

4.1 Het ontwikkelen van alternatieven

Langs het onder 2.3.1. beschreven opstuwingsvlak werd het diepere grondwater vroeger vanwege de hoge temperatuur gebruikt om graslanden te bevoelien en daarmee het groeiseizoen te verlengen. Het grondwater is lithotroof en heeft daardoor in potentie een hoge waarde voor natuurontwikkeling. Cultuurhistorische waarden en de ecologische potenties van de kwelzones langs de Reest kunnen gebruikt worden als sturende elementen voor het nemen van inrichtingsmaatregelen. Een mogelijk alternatieve inrichtingsmaatregel kan zijn het herstellen van de vloeiveiden⁷].

Eén van de opdrachten voor het landinrichtingsproject is om aan te geven op welke wijze de nog niet begrensde 250 ha relatienotagebied in Paardelanden/Schrapveen kan worden gerealiseerd. Het VOP/MER kan hiervoor informatie aandragen door een prioriteit aan te geven tussen de vier waterhuishoudkundige kwadranten in dit gebied. Een dergelijke prioritering moet uitgewerkt worden op basis van het criterium "maximale bijdrage aan de ontwikkeling van de natuurwaarden in het Reestdal".

Daarnaast adviseert de Commissie bij de ontwikkeling van alternatieven aandacht te besteden aan:

- na te gaan of de Reestvervangende leiding verondiept en/of verbreed kan worden, waardoor kwelstromen niet meer worden afgevangen. Dit maakt de natuurdoelen voor het Reestdal beter bereikbaar;
- het verhogen van de recreatieve belevingswaarde van het gebied waarmee het draagvlak voor natuurontwikkeling wordt verhoogd en inkomensmogelijkheden worden gecreëerd voor agrariërs⁸].

Een verhoging van de recreatieve belevingswaarde kan gepaard gaan met een toename in mobiliteit. Om ongewenste druk te voorkomen zal de mobiliteit gestuurd moeten worden doorgerichte ontsluiting en door zonering van de recreatie.⁹]

De beschrijving van inrichtingsmaatregelen dient zodanig te zijn dat inzicht wordt gegeven in de mate waarin doelen bereikt worden, knelpunten worden opgeheven en in de ruimtelijke consequenties van de maatregelen.

---

7 Het herstel van vloeivelden is ook opgenomen in de Beheerplan Reestdal (1997), U. Vegter, IWACO/ St. 'Het Drentse Landschap', Assen.

8 Op deze wijze kunnen natuurwaarden verantwoord 'vermarkt' worden. Hiervoor kunnen maatregelen getroffen worden voor de geïnteresseerde doelgroep (wandelaars, fietsers, ruiters). Door het langer vasthouden van toeristen in het gebied ontstaat tevens een inkomens voordeel. Er zijn inmiddels voorbeelden van extra inkomen voor agrariërs van f. 20.000,- tot f. 40.000,- per jaar door toerisme.

9 Door ontsluitings- en inrichtingsmaatregelen toe te spitsen op verschillende doelgroepen (extensieve, intensieve recreatie) kunnen ongewenste effecten van recreatie op natuur en landbouw worden voorkomen. Met zonering wordt bedoeld dat er een gelaagdheid in het gebied wordt benoemd, van grof naar fijn, van extern naar intern, waarbij de gebruiker steeds een keuze maakt of hij ingaat op de geboden kans om een stillere manier van natuurbeleving mee te maken.

Met het oog op de duurzaamheid van bepaalde maatregelen, zoals het beheer van landschapselementen, is het wenselijk in te gaan op de wijze van beheer van natuur- en landschap en eventuele verschillen op dit punt tussen alternatieven expliciet aan te geven.

De Commissie adviseert de verschillen in maatregelen tussen de alternatieven te presenteren in een tabelvorm.

4.2 Meest milieuvriendelijke alternatief (mma)

Het meest milieuvriendelijke alternatief wordt in het MER in dezelfde mate van detail beschreven als de overige alternatieven. Dit houdt onder andere in dat het mma ook op kaart gepresenteerd wordt.

De Commissie onderschrijft de punten die van belang zijn voor het ontwikkelen van het mma, zoals in de startnotitie opgenomen.

De Commissie gaat ervan uit dat bij de uitwerking van het mma maximaal invulling wordt gegeven aan het streven om kwelafhankelijke vegetaties te herstellen door vernatting in het Reesdal zelf en in de landbouwgebieden. Om dit over een zo groot mogelijk areaal van het landbouwgebied te kunnen doen, is het wellicht noodzakelijk om de laagste delen in het landbouwgebied, die daarvoor te nat worden, op te hogen.

5. GEVOLGEN VOOR HET MILIEU

5.1 Algemeen

De Commissie benadrukt dat de beschrijving van de milieueffecten zo kwantitatief mogelijk dient plaats te vinden op basis van de effecten van fysieke ingrepen en verwachte beheersmaatregelen. Daarbij dienen niet alleen positieve effecten van maatregelen aan de orde te komen maar ook onbedoelde negatieve effecten.

Deze effecten kunnen in de vergelijking van de alternatieven getoetst worden aan de geoperationaliseerde doelen van het project. Naast inzicht in de feitelijke effecten ontstaat daardoor ook inzicht in het % doelbereik van de verschillende alternatieven.

Bij onzekerheden over de mate waarin effecten zullen optreden, dient te worden aangegeven tussen welke waarden effecten kunnen variëren.

Vermeld moet worden of de effectbeschrijving berust op modelberekeningen, ander onderzoek of een deskundigenoordeel. Wanneer sprake is van modelberekeningen of ander onderzoek dienen de opzet en de resultaten in het MER of een achtergronddocument te worden toegelicht; het uitsluitend verwijzen naar literatuur is daarbij niet voldoende.

Wanneer sprake is van een deskundigenoordeel dient de redenering te worden beschreven die aan dit oordeel ten grondslag ligt; met andere woorden dit oordeel dient toetsbaar gemaakt te worden.

5.2 Bodem en water

De Commissie adviseert in het MER de volgende effecten te beschrijven:

- **Bodem**
  - reliëf, inclusief GEA objecten.
- **Oppervlaktewater- en grondwaterkwantiteit**
  - infiltratie- en kwelgebieden, de richting van regionale en lokale grondwaterstromingen en de begrenzing van de aanwezige grondwatersystemen;
  - isohypsen van de gemiddelde laagste grondwaterstand;
  - stromingsrichtingen van afvoerwater en aanvoerwater;
  - gehanteerde drooglegging voor de verschillende functies.
- **Oppervlaktewater- en grondwaterkwaliteit**
  - oppervlaktewaterkwaliteit (macro-ionen, nutriënten en microverontreinigingen), het verloop van de kwaliteit in de loop van het jaar; de gevolgen van (recreatieve) beheersmaatregelen op de kwaliteit;
  - de kwaliteit van het grondwater in de verschillende grondwatersystemen, met name in relatie tot de voeding van ecosystemen in natuur (ontwikkelings)gebieden en tot de beïnvloeding van de oppervlaktewaterkwaliteit.

5.3 Natuur

Om de effecten op de natuur te kunnen beoordelen is het noodzakelijk om de veranderingen te beschrijven in:

- de mate waarin wordt voldaan aan de standplaatseisen van de gewenste natuurdoeltypen (zie § 4.1);
- de ecologische infrastructuur; de barrièrewerking tussen waardevolle biotopen binnen en buiten het plangebied;
- verstoring (in met name rust en stiltegebieden) en vervuiling van oppervlaktewater als gevolg van recreatief (mede)gebruik;
- de duurzaamheid van de gerealiseerde toestand.

5.4 Landschap en cultuurhistorie

De volgende effecten dienen te worden beschreven:

- veranderingen in de landschappelijke hoofdstructuur op gebieds- en deelgebiedsniveau, waarbij de identiteit een belangrijk aspect is;
- verandering in hoeveelheid en kwaliteit van landschapselementen;
- verlies, behoud of versterking van cultuurhistorisch waardevolle structuren en elementen;
- verlies, behoud of versterking van archeologisch waardevolle elementen.

Beschrijf de effecten in termen van behoud en ontwikkeling dan wel aantasting of belemmering in de ontwikkeling van de gewenste landschappelijke, cultuurhistorische (en archeologische) waarden. De in de streekplanuitwerking benoemde landschappelijke en cultuurhistorische waarden zijn de toetssteen voor het beschrijven van de effecten.

De veranderingen dienen gevisualiseerd te worden aan de hand van fotomontages, tekeningen en/of impressies of anderszins, zodat een concreet beeld ontstaat van de landschappelijke kwaliteiten bij uitvoering van de verschillende alternatieven.

Wanneer de effecten op deelaspecten (bijv. handhaving historisch beekdal(hoeven)landschap, behoud en herstel van het esdorpenlandschap en behoud/ herstel karakteristieke veld- en veenontginningslandschap) worden geaggregeerd tot een totaal score per alternatief dient informatie te worden gegeven over de onderlinge weging van de deelaspecten.

5.5 Overige effecten

- de gevolgen voor de leefbaarheid in het gebied, zowel voor de agrariërs als voor de overige bewoners¹⁰, bijvoorbeeld het economisch draagvlak voor voorzieningen;
- de gevolgen voor de verkeersveiligheid;
- de gevolgen voor de recreatieve belevingswaarde van het gebied
- de hinder als gevolg van recreatief gebruik.

6. VERGELIJKING VAN ALTERNATIEVEN

De milieueffecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven moeten onderling en met de referentiesituatie worden vergeleken. Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de mate waarin de positieve en negatieve effecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven verschillen. Binnen de vergelijking dient dan ook het accent te liggen op de onderscheidende effecten. Bij de vergelijking moeten de doelstellingen en de grens en streefwaarden van het milieubeleid worden betrokken. De geoperationaliseerde doelstellingen zoals beschreven in § 3.3. zijn hierbij het toetsingskader.

Bij de vergelijking van de alternatieven kunnen de financiële aspecten van de alternatieven worden betrokken om de realiteitswaarde van de alternatieven beter te kunnen beoordelen. Dit is in het kader van de milieueffectrapportage echter niet verplicht.

---

10 Zie ook inspraakreactie nr. 2, bijlage 4, waarin gevraagd wordt om een beschrijving van de effecten op het woon- en leefklimaat voor de bewoners.

7. LEEMTEN IN KENNIS

De leemten in kennis en informatie, die van belang zijn voor een goede oordeelsvorming, moeten worden genoemd. Het doel van deze beschrijving is om een indicatie te krijgen van de volledigheid van de informatie voor de besluitvorming.

Beschreven moet worden:

- welke onzekerheden zijn blijven bestaan en wat hiervan de reden is;
- in hoeverre dit de kwaliteit van de besluitvorming beïnvloedt.

Informatie die voor de besluitvorming essentieel is, kan niet onder leemten in kennis worden opgenomen, maar moet in het MER worden verstrekt.

8. EVALUATIEPROGRAMMA

Het bevoegd gezag moet bij de besluitvorming een evaluatieprogramma opstellen om de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken en zo nodig aanvullende mitigerende maatregelen te treffen. Het voorontwerp voor het herinrichtingsplan bevat nog geen gedetailleerde uitwerking van de wijze waarop deze evaluatie op basis van een meet- en monitoringprogramma plaats zal vinden. Toch verdient het aanbeveling dat het MER reeds een aanzet tot een dergelijk evaluatieprogramma geeft, omdat er een sterke koppeling bestaat tussen de gebruikte voorspellingsmethoden, de geconstateerde leemten in kennis en het op te stellen evaluatieprogramma. Een evaluatieprogramma kan zich bijvoorbeeld richten op de veranderingen ten aanzien van belangrijke abiotische omstandigheden (bijvoorbeeld grond- en oppervlaktewaterstanden, waterkwaliteit, verzuringstoestand van de bodem) in relatie tot de LNC-waarden.

9. VORM EN PRESENTATIE

Bijzondere aandacht verdient de presentatie van de vergelijkende beoordeling van de alternatieven. De onderlinge vergelijking dient bij voorkeur te worden gepresenteerd met behulp van tabellen, figuren en kaarten. Voor de overige presentatie beveelt de Commissie het volgende aan:

- het MER op de essentiële aspecten te richten; de belangrijke keuzen dienen in het MER te worden onderbouwd;
- achtergrondgegevens (die conclusies en voorspellingen onderbouwen) niet in de hoofdttekst zelf te vermelden, maar in een achtergrondrapport op te nemen;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst bij het MER op te nemen;
- kaartmateriaal te voorzien van een leesbare ondergrond met de gebruikte topografische namen en een duidelijke legenda.

10. SAMENVATTING VAN HET MER

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers en verdient daarom bijzondere aandacht. Het moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER. Daarbij moeten de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals:

- de hoofdpunten voor de besluitvorming, inclusief de belangrijkste LNC waarden in het studiegebied;
- de alternatieven;
- de belangrijkste effecten voor het milieu bij het uitvoeren van de alternatieve voorgenomen activiteit;
- het resultaat van de vergelijking op milieueffecten van de alternatieven (zo mogelijk in tabelvorm).

BIJLAGEN

bij het advies voor richtlijnen
voor het milieueffectrapport
Herinrichting Zuidwolde-Zuid

(bijlagen 1 t/m 4)

9/10/11

BIJLAGE 1

Brief van het bevoegd gezag d.d. 25 maart 1998 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen

provincie Drenthe

Provinciebus
Westerbrink 1
Assen

Postbus 122
9400 AC Assen

Telefoon
(0592) 36 55 55
Telefax
(0592) 36 57 77

Aan:
de Commissie voor de
Milieueffectrapportage
Postbus 2345
3500 GH UTRECHT

Assen, 25 maart 1998
Ons kenmerk 12/7.3/9802435
Behandeld door de heer H.A. Wegter (0592) 365427
Onderwerp: Startnotitie Milieueffectrapportage

	Commissie voor de milieu-effectrapportage
Ingekomen -	27 MAART 1998
nummer :	494-98
dossier :	941-1 ^r /m 3
kopie naar :	sc/pres/bib

eh

Geachte commissie,

Hierbij zenden wij u zes exemplaren van de startnotitie Milieueffectrapportage voor de herinrichting Zuidwolde-Zuid en de daarbijbehorende bekendmaking. Wij verwijzen u kortheidshalve naar de inhoud van de notitie. Wij zullen er zorg voor dragen, dat de eventuele inspraakreacties zo spoedig mogelijk aan u worden doorgezonden ten behoeve van het door u op te stellen advies inzake de richtlijnen voor het op te stellen milieueffectrapport. Wij gaan ervan uit, dat u dit advies voor het einde van de inzagetermijn, dus 23 april 1998, zult kunnen uitbrengen.

Hoogachtend,
gedeputeerde staten van Drenthe,

Th. Fledderus, griffier

Bijlage(n): *dw*,
bg/coll.u1

A.L. ter Beek, voorzitter

BIJLAGE 2

Kennisgeving van de startnotitie in Staatscourant nr. 53 d.d. 18 maart 1998

provincie Drenthe

Bekendmaking

Startnotitie Milieueffectrapport (MER)

Gedeputeerde staten van Drenthe maken bekend dat de Landinrichtingscommissie voor de Herinrichting Zuidwolde-Zuid een startnotitie heeft ingediend in verband met het opstellen van een MER voor dit landinrichtingsproject.

Het gebied Zuidwolde-Zuid ligt aan de rand van het Drents Plateau langs de provinciale grens met Overijssel. De zuidgrens wordt gevormd door De Reest.

Het gebied van Zuidwolde-Zuid gaat opnieuw ingericht worden. Bij landinrichting worden maatregelen genomen op het gebied van ruilverkaveling, waterhuishouding, ontsluiting, beplantingen en milieu.

Deze startnotitie vormt het begin van de Milieueffectrapportage (m.e.r.)-procedure voor Zuidwolde-Zuid. De startnotitie wordt gebruikt voor het opstellen van de richtlijnen, die bedoeld zijn om richting te geven aan de inhoud van het op te stellen MER. Het doel van de m.e.r. is om bij de besluitvorming over het landinrichtingsproject zoveel mogelijk duidelijkheid te hebben over de gevolgen van de landinrichting voor het milieu.

In de startnotitie is een uitwerking gegeven van het soort maatregelen, dat in het landinrichtingsplan kan worden opgenomen. *De startnotitie is dus nog geen Landinrichtingsplan.*

Globaal kan de inhoud van de startnotitie als volgt worden weergegeven. Een korte beschrijving van het gebied, de problemen van het gebied, de doelstellingen, de verschillende alternatieven die in het voorontwerp-Landinrichtingsplan/MER aan de orde kunnen komen en de te verwachten effecten.

De startnotitie ligt ter inzage van 23 maart tot en met 23 april 1998 bij de gemeente De Wolden (locatie Zuidwolde) op werkdagen van 9.00 uur tot 12.00 uur, het waterschapshuis te Hoogeveen aan de Vos van Steenwijklaan 75 op werkdagen van 9.00 uur tot 12.00 uur en van 14.00 uur tot 16.00 uur en op het provinciehuis te Assen op werkdagen van 9.00 uur tot 12.00 uur en van 14.00 uur tot 16.00 uur.

De startnotitie vormt de basis van de uit te brengen adviezen over het geven van richtlijnen voor het op te stellen MER.

Eventuele opmerkingen en suggesties over de startnotitie kunnen tot uiterlijk 23 april 1998 worden ingediend bij gedeputeerde staten van Drenthe, Postbus 122, 9400 AC Assen.

Wij wijzen erop dat de landinrichtingscommissie op 31 maart 1998 in 't Drogterhuus te Drogteropslagen 6 om 20.00 uur en op 6 april 1998 in restaurant Poortman aan de Bloemberg 5 te Veeningen om 20.00 uur voorlichtingsavonden zal organiseren over de startnotitie.

In de plaatselijke media zal hieraan ook nog bekendheid worden gegeven.

Voor eventuele nadere inlichtingen kunt u contact opnemen met de Productgroep Landelijk Gebied van de provincie Drenthe (telefoonnummer (0592) 365427).

BIJLAGE 3

Projectgegevens

Initiatiefnemer: Landinrichtingscommissie Zuidwolde-Zuid

Bevoegd gezag: Gedeputeerde Staten van Provincie Drenthe

Besluit: Vaststelling landinrichtingsplan ingevolge artikel 81 van de Landinrichtingswet

Categorie Besluit m.e.r. 1994: C. 9.2 Herziene Besluit m.e.r.

Activiteit: De voorgenomen activiteit betreft de planvorming en uitvoering van de herinrichting voor het gebied Zuidwolde-Zuid. De oppervlakte bedraagt circa 2620 ha.

Procedurele gegevens:

kennisgeving startnotitie: 18 maart 1998

richtlijnenadvies uitgebracht: 4 september 1998

Bijzonderheden: De Commissie vraagt in haar richtlijnenadvies speciale aandacht voor

- de beschrijving van het beleidskader waarbinnen de planvorming plaats dient te vinden, aangezien dit beleidskader de ruimte voor alternatieven sterk beperkt;
- de beschrijving van het hydrologisch systeem;
- de wijze waarop het aantal nog te begrenzen relatienotahectares in het gebied Paardeslagen/Schrapveen wordt vastgesteld;
- de mogelijkheden tot verondiepen/verbreden van de Reestvervangende Leiding;
- het herstellen van historische vloeiveiden in de reservaatgebieden;
- het verhogen van recreatieve belevingswaarden;
- bij de ontwikkeling van het mma uit te gaan van de doelstellingen voor natuur en daarbij de toevoer van gebiedsvreemd water door de Reest uit te sluiten en over een zo groot mogelijk oppervlakte peilverhoging tot grondwatertrap IV voor akkerbouwgebieden te realiseren en tot grondwatertrap III* voor graslandgebieden, conform het concept Provinciaal Omgevingsplan.

Samenstelling van de werkgroep:

ir. H.F.M. Aarts

drs. G.J. Baaijens

H.C. Kromhout

dr. J.T. de Smidt (voorzitter)

Secretaris van de werkgroep: ir. V.J.H.M. ten Holder

BIJLAGE 4

Lijst van inspraakreacties en adviezen

nr.	datum	persoon of instantie	plaats	datum van ontvangst Cie. m.e.r.
1.	980414	ROB	Amersfoort	980514
2.	980415	N.M.A. Stamatiou	Veeningen	980514
3.	980414	H. Zanting	Zuidwolde	980514
4.	980414	Commissie Paddestoelen en Natuurbehoud	Malden	980514
5.	980604	hoorzitting		980514